

land. Je boort een gat in een boom en dan loopt er zomaar rubber uit. *I wonder if after the war you'll come back there!*

Een Hollands-Amerikaan, violist in de [*New York*] *Philharmony*, leeft een-en-dertig jaren in Amerika. 'U moet eens weten hoe in ons orkest gesproken wordt over de roof die Holland rijk heeft gemaakt. In *Netherlands-East-Indies* hebben ze de mensen daar uitgemoord om hun hun grond en *jewelry* te ontnemen. Toen de Hollanders daar kwamen, zijn de *Indians* (!) hun in witte kleren' (groepen in Bali?) 'vriendschappelijk tegemoet getreden, maar de Hollanders hebben ze allen neergeschoten. Geen wonder dat ze nu met de Hollanders niet hebben willen meevechten!'

Ik heb deze man verteld hoe wij in Nederlands-Indië zijn gekomen als handelaren, contracten sloten met vorsten ... etc., doch dat sinds 1900 hard gewerkt werd aan een ware democratie! 'Waarom wordt dat niet gepubliceerd? ... Ik heb in Holland alleen de lagere school gevolgd', zei hij, 'en weet dus niets van Indië.'

'Mijn eigen zienswijze', voegde Sitsen hieraan toe,

'is dat van een uitgesproken mening weinig te bespeuren is. Men zoekt. Alleen over één zaak is men het m.i. eens. *Democracy* moet overal gebracht worden! *Imperialism*' is even erg als *Nazism*'. Het merkwaardige echter is ... dat in allerlei dagbladartikelen een Amerikaans imperialisme om de hoek komt kijken.'

Uiteraard werd wat men 'de positieve aspecten' van het Nederlands bewind in Indië kan noemen, in de van het *Netherlands Information Bureau* uitgaande publicaties onderstreept en hetzelfde deed van der Plas en deden ook anderen die op tal van plaatsen in de Verenigde Staten toespraken hielden, maar dat alles zette niet veel zoden aan de dijk.

Dat laatste bleek, toen begin september '42 in Washington een internationaal studentencongres werd gehouden waaraan delegaties van 42 landen deelnamen. President Roosevelt sprak het congres toe, zijn echtgenote Eleanor trad als voorzitter op. Dit congres, waaraan ook één Nederlandse student (een luitenant van de vliegeropleiding) deelnam, eindigde met een gemeenschappelijke verklaring waarin in beginsel op onafhankelijkheid van alle koloniale gebieden werd aangedrongen – een verklaring welke door de student in overleg met van der Plas en Abdoelkadir werd mede-ondertekend, want, aldus van der Plas aan van Mook², 'een onthouding zou zeer veel meer schade gedaan hebben dan de

¹ Brief, 21 aug. 1942, van P. H. W. Sitsen aan van Mook (ARA, Coll.-van Mook, 2).

² Van der Plas: 'Verslag van het Internationale Studentencongres, 2-5 september 1942, te Washington' (z.d.), p. 3 (a.v., Coll.-van der Plas, 5 b).